

VERHAEL

Der Ghedenckweerdigher

gheshiedenissen die ghelchiet zijn binnen berghen op den Zoom/
tsedert den 18. Julius 1622. wesende Maendach (op welken dach
den byant vooz de selve Stadt is ghecomen) tot den 26. Augu-
stides selven Jaers toe.

Waer in verhaelt worden de uytballen die die bande Stadt
teghen den byant gedaen hebben / ende wederom den byant teghen de
Stadt. Met tsamen de sehermutsinghen die daer alreede geschiet/
ende wat vooz Officieren ende volck daer alreede ghe-
bleven sijn.

Tot Dordrecht,

Ghedrukt by Dirck van Vreeswijk, Boeck-drucker / woon-
nende inde Nieuwe-breefstract. Int Jaer 1622.

Verhael

Der Ghedenckweerdigher geschiedenissen

die gheschiet zijn binnen berghen op den Zoom /
tsedert den 18 Julius 1622 wesende Maendach (op
welcken dach den vyant voor de selve Stadt is ghecomen)
tot den 26 Agusti des selven Jaers toe.

Waer in verhaelt worden de uytvallen die die van de Stadt
teghen den vyant gedaen hebben / ende wederom den vyant
teghen de Stadt. Met tsamen de schermutsinghen die daer
alreede geschiet / ende wat voor Officieren ende volck daer
alreede ghebleven zijn.

Tot Dordrecht

Ghedrukt by Dirck van Vreeswijk, Boeck-drucker / wonende inde
Nieuwe-breestraet. Int Jaer 1622

Tot den leser

Seer beminde Leser, eenen yegelicken is wel bekend de belegeringhe van Bergen op Soom, ende in wat manieren dat de selve Stadt teghenwoordich belegert is, ende ooc de gelegentheynt der Stadt , het welke u.l.¹⁾ volcomentlijck kan sien inde nieu-gecorrigeerde Caerte van het selve beleggh, dewelke ghedruckt is by Claes Jansen Visscher tot Amsterdam ²⁾).

Derhalvẽ en hebbe ick noch vande Belegeringe, noch vande gelegentheynt niet willen verhalen, maer alleenlijcken het gene datter gepasseert is geduerende de belegeringh der selver t'sedert den 18

¹ ulieden

² Zie [Rijksmuseum](#) en [Westbrabants Archief](#) voor ware grootte. Merk op dat op deze afbeelding ook de aftocht van Spinola op 3 oktober is vermeld in het tekstvaandel rechtsboven.

Julius dat den vyant daer voor gecomen is, tot den 27 Augusti toe.
Want alsoo ick op den selfden dach te bergen was, ende een notabel
borger der Stadt my dit selfde toonde (want hy het met neersticheyt
genoteert hadde) so en hebbe ick niet konnen nalaten het selfde in
druck uit te geven ende eenen yegelijcken mede te deelen,
verhopende dat het den Leser in dancke aennemen sal, dit doende sal
my noch meerder doen beneerstigen hetgene ick voorgenomen
hebbe, te weten, dat ick nu voortaan alle weken den goetwilligen Leser
hope in druck te vertoonen, al het gene datter de voorgaende weke
inde selvige Stadt Berghen op den Zoom sal gepasseert zijn, ende oock
watter passeert in des vyants Legher voor so veel als men vernemen
can.

Vaert wel.

Verhael der Ghedenckweerdigher geschiedenissen die gheschiet zijn binnen Berghen op den Zoom / tsedert den 18 Julius 1622, tot den 26 Agusti des selven Jaers toe.

Op den 18 Julius is den vyant gecomen voor bergen op Zoom wesende maendach.

Den 19 dito hebben die vande Stadt Bergen op Zoom eenen uytval ghedaen / teghen den vyandt met 60 peerden / ende hebben twee trompetten vanden vyandt inghebracht met seven Peerden / sonder dat yemant vande onse gequetst oft doot gebleven is.

Den 20 dito hebben die vande Stadt eenen soetelaer uit des vyants leger / met sijnen wagen ende 2 soldaten gevangen ingebracht.

Den 22 dito synde vrydach hebben die vande Stadt eenen uytval gedaen in des vyants leger met ontrent 3 duysent mannen te voet ende vier compagnijen Ruyters : ende die van de Stadt hebben een Cornet met het vaendel inghebracht / ende syn van weder syden eenighe gequetsten ende dooden gheweest doch meest van des vyants volck / in den selfsten uytval is Capiteyn Citon doot ghebleven / ende noch een ander Capiteyn ghequetst gheworden.

Den 23 dito heeft den vyant beghinnen te schieten op de haven kant / ende heefter dien dach 23 schoten op geschoten / hy heeft een schip geraeckt boven aende hooftouwen vande mast / ende op een ander schip de spil vande vlach ende eenen schoot op de leen vande brugh / dit is al het gheene dat den vyant met die 23 schoten uytgerecht heeft. Den selfden nacht hebben sommighe van onse Ruyters 2 verscheyde partijen vanden vyant geslagen / vande welcke sy 3 gevangenen ende 12 paerden hebben inghebracht.

Den 24 dito des avonts ontrent 10 uren heeft den vyant 8 schoten op de Stadt gheschoten doch geen schade gedaen.

Den 25 ende 26 en heeft de vyant gantsch niet geschoten / in de 2 daghen en isser sonderlingh niet uyt ghericht aen beyde zijden / dan alle dagen hebbẽ de onse vanden vyant gevangens / wagens met virtualie en de paerden inghebracht.

Den 27 dito zijnde woonschdach / isser een gevangenẽ ingebracht die verclaerde datter 3 schoten uit de Stadt syn geschoten in des vyants leger / van welcke 3 schoten ghebleven zijn 122 personen so dooden als gequetsten.

Den 28 dito heeft den vyandt wederom ettelijcke schoten op de Stadt geschoten des morgkens ontrent ten 4 uren.

Den eersten Augusti isser eenen uitval gedaen van ontrent 80 Ruyters / ende hebben 4 gevangens ende 3 paerden vanden vyant ingebracht.

Den 30 dito isser een schermutsing geschiet van des nachts ten 2 uren tot des middachts ten 12 uren / tegen den vyant / va ontrent 40 van onse musketiers daerder een af doot gebleven is / ende va des vyants naer gissing meer als hondert soo dooden als gwquetsten / want syder 10, 11 ende 12 dooden t' sevens wech droeghen / het welcke vele borgers aensagen.

Den selfden dito heeft den vyant verscheyden schoten met Canon geschoten op ons werclieden ende hebben een sergeant met een soldaet het halve lijf wech genomen.

Den 6 Augusti is den ouden Major van Berghen op Zoom beyde syn beenen afgeschoten en daer af gestorven. Den 7 dito des sondaechs zijnder wel over de hondert van des vyants soldaten over comen gelooopen inde Stadt.

Den 9 dito synder drie ofte vier van onse soldaten doodt gheschoten.

Den selfden dito isser eenich voet ende paerdevolck uit geweest tot voor borchvliet toe / eñ sy hebbender ettelicke van des vyants doot geslagen / ende de onse syn met gesontheydt wederom ghecomen.

Den 11 dito isser wederom een schermutsingh geweest / inde welcke den Luytenant van Capiteyn Freyer doot geschoten is / ende noch een Frans Cornet van Mons. de Mee, genamet Mons. de Preau.

Den 16 dito heeft den vyant een aenval ghedaen op een van onse halve Manen buyten de Wousche poort aen het groote Hoorn-werck / ende dewijle de selve noch niet ten vollen gemaect was / hebben sy daer met groot ghwelt op aen gevallen ende t' selve veroveret / maer zijn terstondt daer wederom uytghedreven / dit niet teghenstaende is den vyant weder aenghevallen op de selve halve maen / ende heeftse noch tot 2 mael toe inghecreghen / doch heeftse elcke reys met groot verlies van volck weder moeten verlaten / door het cloecklijck schieten vande onse uyt de naeste wercken / ende heeft hem eyndelick achter het voorsz. wercxken begheven / achterlatende een Graef / 5 Capiteynen ende ontrent duysendt soldaten soo doodt als gequetsten / want sy 80 wagens met ghequetsten naer Antwerpen voerden. Van onse zijde zijn der ontrendt gheweest 100 soo dooden als ghequetsten / onder de welcke is geweest Cornel Hinderson die gheschoten wiert / ende Capiteyn Cari, met den Inghenieur Rafdexter doodt ghebleven. Dit ghevecht heeft gheduert van des avonts ontrent ten 11 uren tot des morgens ten 5 uren / die vande Stadt ende den vyandt hebben een ure bestandt ghemaect om de dooden wech te nemen. Inde selve nacht wierter uyt de Stadt van drye Bolwercken te weten / van het Wousche punt / uit het Hoorn-werck / ende van het bolwerck vande Bos-poort in 4 uren tijds 300 schoten met Canon gheschoten in des vyants Legher.

Den 20 dito des saterdaechs t'savonts ten 10 uren isser wederom een schermutsingh gheschiet / gheduerende tot s' nachts ten 3 uren / inde welcke den vyant wederom veel volcks heeft gelaten / Ontrent 6 oft 7 hondert / ende die vande Stadt 18 oft 20 dooden ende 40 ghequetsten.

Den 21 dito des morghens heeft den vyant de Stadt sterck beschoten ende de gheheele weke door gheduerende / vande welcke oock ettelicke schoten soo op als oock door de kercke zijn gheschoten gheworden.

Den selfden dito sijnder ses Compagnien soldaten binnen bergen ghecomen.

Den 22 dito isser een Engels Vaendrager opy nieuwe werck buyten de bospoort doot geschoten.

Den 24 dito des nachts isser op dehalve maen buytē ons nieu Hoorn-werck een Engels vaendrager doot geschoten genaemt Rosseter.

Den selfdē dito synder 2 compagny Ruyters te schepe uit berghen naer Breda vertrocken / behalven 60 dewelcke inden nacht langd Kijck in de pot / ende soo voorts voorby des vyants Leger gereden zijn na Breda / alwaer sy gearriveert sijn met 18 ghevangenen.

Den 26 dito zijnder 7 compagnien soldaten binnen Berghen op Zoom ghecomen / met Cornel Morgen ende Mons. de Nassou. Den selfden dito des avonts isser ten partije vande compagnie vande Lantgraef van Hessen die vande Cleundert uitgegaen waren (doe de compagnie noch inde Cleundert lach) te bergen in gecomen met 4 karren met syde Lakenen / gebreyde koussen ende ander waren wel 6000 Gulden weerdich het welcke eenē goeden den buyt was.

Daer sijn tegenwoordich wel 10 duysent mannen inde stadt. Cloecke krijchslieden de welcke met de borgers t'samen goeden moet hebben / men seydt dat den vyant een batterije maeckt met de welcke hy

meent water-pas op de haven te schieten / maer de ons maken daer wederom drie batterijen teghen: de eene buyten de Waterpoort / de ander ontrent ten halve op de haven / ende de derde op de Noortschans / de welcke alle drije op haer baterije flackeren sullen / soo dat sy sonderlingh met op de haven te schieten niet en sullen uitrechten. Den almachtigen God den Verlosser des wereldts / wil dese Stadt oock verlossen vande handen der wreeder ende bloetdorstiger vyanden / de welcke anders niet en soecken dan Godes heylighe Woordt uit te roepen / ende sijne Kerke te verstooren : maer God die alle dinghen rechtveerdich doet / sal der vyanden handen afsnijden / ende te schanden maken alle die Zyon soecken te verderven. Amen.

Eynde

(Vervolg zie na de tussengevoegde brieven)

Achter deze eerste publicatie zijn door Dirck van Vreeswijk twee brieven afgedrukt die betrekking hebben op de bewegingen van de legers van Mansvelt en Brunswijk. Deze brieven zijn hierna integraal overgenomen.

COPIE eens Briefs / gheschreven
wt Antwerpen op den 30 Augusti 1622
aen een treffelijck Coopman tot Middelburgh

Vvat belanght den Tocht van Mansvelt deur Henegouw sult weten / naer dat hy hem langhe hadde toe-gherust tot Esdan ende daer ontrent / is hy opgebroken nemende sijnen wegh langs de Custen van Vranckrijk buyten om de Bosschen van Avenes comende alsoo op den 26 deser ghetrocken met sijn Troupes voor by de Stadt van Avenes / den 17 is hy ghecomen voor Mahuyse meynende daer in te commen: maer vindende te veel resistentie van burghers ende Landt-luyden heeft ontrent 30 Musquetten gelost op de Stadt eñ de Fauxbourgs in brandt gesteken hebbende / in dien selven Dach noch gepasseert de Riviere van Sambre / over de brugge van Marpont al waer hy dien nacht gherust heeft /

Den 28 ontrent den noene is hy ghecomen by ende mt Clooster van Bonne Esperance alwaer hy vijf oft ses Dorpen verbrant heeft die in wapenen waren / also is hy dien selven Dach gemarcheert tot Chappelle / Harlemont / Trasegnies tot ontrent Fleuri wesende op den groten wech van Namen / passerende voorby Bintz heeft een Trompetter gesonden inde Stat dat die vande Stadt hem vredelijck souden laten passeeren daer en teghen en sou hy niet branden d'welck soo gheaccordeert is / dien nacht hebben sy gherust in ende ontrent die voorschreven Dorpen / sy zijn seer vermoeyt en moede geweest / want op den 26 ende 27 deser over de 17 Mylen ghemarcheert hebben.

Don Ton-Salo de Cordua is oock metter haest met zjn Troupen ghemarcheert 0002 Lutzenburgh ende het Landt van Luyck /

passerende op den 28 deser de Maze pont de Lou met sijn Soldaten ende een deel Boeren / op den noen
Marcheerden na Gosselies / om Mansvelt alsoo den wech te couperen naer Wals Brabandt. Ditto Cordua is op den 29 deser wesende Maendach smorgens ten 5 uren de Troupen van Mansvelt gerescontreert of tegen gecomen / tusschen Fleuri en Genblours opt vlacke Velt meinende Mansvelt te staen / den welcken ziende zijn kansse schoon heeft hem met sijn Cavallerye omcinghelt / is aldaer heftich gevochten tot na den noen ten twee of dry uren / als wanneer Cordua de plaetse heeft moeten verlaten met verlies van sijn Geschut ende een deel van Bagie men secht ontrent de 3000 pan de troupen van Cordua sijn verslaghen / daer is onder andere ghebleven Don Francisco de Guevara met veel andere Capiteynen en officieren van aensiene / Mansvelt is dien dach noch voort gemarcheert na Walswaveren / treckende alsoo met grooter diligentie naer den Demmer / die wy gissen als heden gepasseert is. Wy verstaen vorseker dat den Prince Mauritius hem tegen treckt met veel Peerden ende Voetvolck / hun ware nut wat te rusten en wel te eten door dien sy hongherich ende vermoeyt sijn / dit alles hebbe verstaen met sekerheydt / soo van Bergen-Henegouwe / Brussel ende elders. Met expresse Brieven van Namen gisteren avondt ten 6 uren gheschreven wort tselve ghtconfirmeert schrijven daer by dat vele ghequetste daer aengehcomen waeren / wat voorders passeert leert den tijt / van Bergen op Zoom is niet bysonders te schrijven den Heere genade bevolen.

Copie Eens Briefs / gheschreven
wt Tilborch twee mijlen van s'Hertoghenbosch
op den 2 September wesende vrydach /
aen een treffelijck Coopman tot Dordrecht.

Seer discreten Sr. naer groetenisse soo dient desen om U. L. te doen weten de comste van den Graef van Mansvelt / met den Hertoch Christiaen van Bruynswyck de wecke te samen gisteren hier zijn ghearriveert met haer gheheele Leger / sterch wesende ontrent 18 duysent Mannen / waer van zijn 10 duysent Mannen te Voet ende 80 Compagnyen Ruyters / so cloecke krijchslieden als men met oogen mach aenschouwen / met noch veel Ammonitie van Oorloghe / soo gheschut als anders onder de welcke eenighe stucken zijn / die sy soo ick van eenige soldaten verstaen hebbe) van Dón de Cordua hebben veroverd / inden slach gheschiet / op Maendach verleden te Bibleau zijnde den 29 Augusti / alwaer sy wel drie duysent Mannen / soo boeren als andere hebben verslagen / doch niet sonder verlies van eenige van Mansvelts volc, men meent ontrent duysent mannen datter vande zijne gebleven sijn / ende den Hertoch Christiaen van Bruynswijc is in synen slinckeren arm gheschoten / waerder menich droevich om zijn / doch en heeft noch gheen peryckel van sterven: Men heeft hem zint in een Ros baer ghedraghen / met de welcke hy hier te Tilburgh ghearriveert is / ende inghelogeert inde Swaen / ende Mansvelt is ghelogeert ten huuse vande Schout van Tilburch / ende voorts al het volc soo in als rontem de Stadt wesende / heeft gisteren avondt goede ciere ghemaect: Verhope datter nu eer langh yet sonderlingh sal gheattenteert worden. Godt de Heere wil geven dat het mach strecken tot sijnder Eeren / tot groot makinghe sijns heylighen Naems / tot opbouwinghe van zijne Kercke / tot welvaren van onse

lieve Vaderlant ende tot Victorie van sijn princelijcke Excellentie ende aller sijner ghetrouwe krijchslieden. Amen.

Men verstaet hier oock datter op Woonsdach t'savonts ten acht uren / sijnde den 31 ende lesten dagh Augusti / vier Compagnien Soldaten uyt het Legher van syne Pricelicke Excellentie opgetrocken sijn heel stil sonder Trommel met eenighe instrumenten ende swemmers die sy haer hebben ghehadt / doch wat sy voor hebben en weetmen niet. Dit is al het ghene dat ick U. L.voor dese tijt hebbe te schrijven / vaert wel.

U. L. dienstbereyden N.N.

Het tweede deel

Der Ghedenckweerdigher geschiedenissen die geschiet sijn binnen Bergen-op- Zoom / tsedert den 27 Augusti tot den 8 September des selver Jaers toe,

Door den selfden Autheur van dach tot dach met neersticheydt
opgheteekent / ende teekent noch op al watter inde Stadt
passeert / ende oock al hy uit des vyants legher verneemt / sal over
acht dagen het derde uit laten gaen / ende so voorts alle weken
vervolghende.

Op den 28 Augusti wesende sondach isser buyten de Bospoort inde
halve maen een jammerlijck ongheluck in een tonne cruyt ghecome /
daer van datter 4 van ons volck doot gebleven sijn / ende 12 seer
gequetst.

Den 29 dito heeft den vyant met verlies van veel volcks een rijswerck
ghemaect achter de halve-maen buyten de bospoort op het welcke
ons volck sterck heeft geschoten so met het gheschut als met
musketten / soo datter by gissingh van des vyants volck is gebleven
wel over de hondert / ende het selfde rijswerck heeft ons volck ten
deele met granaden aen brant gesteken / soo dat den vyant
genootsaect was het werck te verlaten.

Den selfden dito des avonts heeft den vyant eenen stercken aeval
ghedaen met 22 Compagnien Soldaten meest Spangiaerden onder
t'beleyt van Don Inigo de Brosgada / buyten de Steenberchsche Poorte
op het quartier van Mons. Famars op een van onse halve Manen
buyten het groote hoornwerck voor de Linie / het welcke den vyant
inghecregen heeft maer wy hebben hem met grooter couragie daer
wederom uitgeslagē / dies niet teghenstaende is dē vyant wederom

aengevallen ende heeft de selve wederom ingecregen tot dry reysen toe maer de onse hebbense elcke reyse daer wederom kloeckelijcken uitgeslagen soo dat sy met en hebben ghewonnen met haer aenvallen / maer hebben verlooren wel ontrent 500 mannen onder de welcke sijn geweest Don Jan de Portugael een Vlies Heer ende Cornet waer van het doode lichaem *gherantsoeneert* is geweest voor vijf hondert guldens / met noch eenige gevanghens die den vyant van ons gevangen hadde sijn daer vaer los gegaen boven de vijfhondert guldens die sy ghegeven hadden / ende de ghene die het doode lichaem quamen halen schock noch 16 daelders voor drinckgelt aende wacht die het doode lichaem bewaerden ende leydent op een karre ende voerdent soo na des vyants leger met noch een ander doot lichaem / het welck sy op den koop toe hadden / ende de onse hebben noch eens spaens Capiteyn ghevangen.

Van onser sijde sijnder gebleven ontrent 18 dooden ende 40 ghequetsten / onder de welcke is geweest den Luytenant vande Compagnie van Cornet Loockeren / ende Capiteyn Hans vanden Bos / met noch twee officieren sijn ghequetst gheworden.

Den selfden dito isser een Canon kogel gecomen inden schoot van een goutsmit aldaer hy in sijnen winckel sat en wercte sonder hem te quetsen oft schade te doen de welcke wel merckelijcken van God bewaert is.

Den selfden dito isser een borger staende op de veste met een Canon kogel in veel stucken geschoten / dit is den eersten burger geweest die tot noch toe geschoten oft ghequetst is.

Den 2 September des avonts ten 10 uren heeft den vyant wel 10 schoten inden tijt van een half ure op de Stadt gheschoten ende hebben oock in haer Leger sterck ghevyert / men heeft verstaen dat

het een triumphe was om dat Don Cordua seven Cornetten vanden Graef van Mansfelt ghecregen hadden.

Des anderen daeghs zijnde den derden dito / hebben die van de Stadt mede een beurte van triumphe ghehad / ende hebben de blijde willecomst vande Graef van Mansfelt lustich ghehouden / soo buyten in alle de wercken / als oock inde stadt / ende al het Canon met alle de Musketten sijn tot 3 malen tot achter malcanderen ghelost.

Den 4 dito is den Vaendrager van Capiteyn Appelgaey doot gheschoten.

Des nachts aenvolghende heeft den vyant een van onse halve Manen soecken te becruypen / dan ons volck het ghewaer wordende / hebben haer laten aencomen tot datter 8 oft 10 inde halve Mane waren / ende hebben alsdoen al stillekens sonder eenich gheruchte te maecken die selfde den hals afghesneden ende haer uit ghetoghen hebbende / hebben sy haer doode lichaem met het hooft weder over de trencheen geworpen :

Den vyant meynende dat het al ghewonnen was / om dat haer volck daer binnen bleef / sijn sy met noch een partije soldaten aenghecomen maer sijn soo Lustich vande Francoisen onthaelt gheweest / dat sy daer ontrent tusschen de 30 ende 40 gelaten hebben een vande onse.

Den 6 dito sijnder 3 Engelschen met ene Canon doot gheschoten buyten aende bospoort in het aftrecken vande wacht.

Den 7 dito heeft ons volck eene mijne laten springen buyten de Steenberghe poort de welcke onder des vyants mijne was / ende hebben daer 4 tonnen cruyts uitgecregen / ende alle die in des vyants mijne waren sijn doot geblevẽ / onder de welcke sijn geweest 3 van des vyants Mineurs.

Den selfden dito des nachts heeft Cornet Morgon een schermutsingh ghemaect teghen den vyant van ontrent 100 Mannen en heeft den

vyant wesen besoecken tot boven op sijn treencheen ende heeft een stuck van syn Rijswerc afghebroocken (het welcke hy op den 29 Augusti met groot verlies van volck ghemaect hadde) ende heeft wel over 500 rijssbossen daer van ghenomen ende in ons wercken doen dragen / ende de onse waren alreede in des vyants wercken gecomen / ende dicht by haer gheschut / maer die vande Stadt hebben met Kanon vande wallen in des vyants wercken geschoten / niet wetende dat van ons volck daer inne waren / ende schoten een van onse soldaten doot / daer door de onse ghenootsaect waren wederom des vyants wercken te verlaten ende hebben verlooren 2 man ende 2 ghequetsten / ende den heeft gelaten ontrent 40 Mannen.

Den 8 dito des avonts tusschen 4 ende 5 uren heeft men te berghen op Zoom vande wallen ghesien dat buyten des vyants leger ontrent duynen eenige compagnijen peerden ende oock eenich voetvolck schermutseerden / men presumeerde datter ee ³⁾ volck van breda oft elders was die des vyants convoy eenich afbreuck sochten te doen / doch wat het geweest is salmen haest vernemen.

³ Sec; wellicht had hier 'eenich' moeten staan; de zetter heeft kennlijk eenstukje gemist.

Het derde deel

Der Ghedenckweerdigher geschiedenissen die gheschiet zijn binnen bergen op den Zoom / gheduerende de Belegheringhe / tsedert den 8 September des Jaers 1622 tot den 15 der selver maent toe.

Waer in verhaeldt zijn 4 Wtvallen ende noch 2 Schermutsinghen de
welcke inden voornoemden tijdt gheschiedt / ende in wat manieren
datse begonnen ende voleynt syn / ende hoe veel volck datter in
elcker uytval gebleven is / so wel van des vyants als vande onse.

Met al tgene datter geschiet is.

Op den 8 September is den Vyandt met een deel nieu volck comen
logheren ontrent de Steene Camer met 6 stucken gheschut / de welcke
sy tot 3 verscheyden reysen hebben los gheschoten: men seght dat hy
hem daer seer sterck gaet maecken.

Des nachts daer aen heeft ons volck een loosen alarm tegen den vyant
gemaect buyten de Steenberchsche Poorte, met ontrent 10 ofte 12
muskettiers ende sijn achter des vyants treencheen ghegaen / maer
ons santenel perdu ⁴⁾ haer ghewaer wordende / en wiste niet dat het
van ons volck was / maer meenende dat het vyandt was heeft daer
onder gheschoten / ende heeft een van onse soldaten doot
gheschoten.

Des anderen daechs sijnde den neghenden dito, heeft een Francois
Capiteyn ghenaemt La Case, met een deel Francoisen seer
cloeckelijcken wtgevallen op den vyandt / ende heeft hem groot
afbreuck ghedaen / heeft eyndelijcken ooc een deel van des vyants

⁴ Sentinel perdu: Een vooruitgeschoven, verborgen wachtpost.[Wikipedia](#)

Rijswerck aen brandt ghesteken / het welcke den vyandt met groot perijckel / ende niet sonder verlies van veel volck ghemaect hadde.

Den 10 dito zijnder wt des vyandts legher overghecomen inde stadt 4 Italianen / de welcke seyden datter des avondts te voren in des vyandts legher waren aenghecomen noch thien duysendt mannen / met eenich gyeschut ende ammonitie / so van Oorloghe als anders. Den selfden dito heeft den vyandt met eenighe saucijsen aenghecomen / ende meenden daer mede eenighe grachten van onse wercken te vullen ⁵⁾ / maer ons volck het ghewaer wordende dat de saucissen in hare treencheen hadden / sijn met een partye seer mannelijcken aenghevallen op des vyandes treencheen / , ende de selve cloeckelijcken inghenomen hebbende / hebben den vyant sijn saucijsen met ghewelt ontnomen / ende inde stadt ghebracht / ende des vyandts soldaten sijn meest gaen loopen / tot harer schande wt de treencheen wech / met verlies van hare saucijsen / welcke alreede in berchse saucijsen sijn ghetransformeert.

Den selfden dito isser een borgher die in zijnen hof achter sijn huys ginck wandelen / in sijn liessen gheschoten.

Den 11 dito heeft den vyant sterck ghewerckt aen een trenchee die hy des daechs te voren beghonnen hadde te maecken / ende ons volck dat ghewaer wordende / sijn met een partije wtgevallen op den vyandt / ende hebbense wt haer nieu-begonnen treencheen ghejaecht / ende een deel doodt gheschoten / de onse sijn met een deel buydt die sy becomen hadden / sonder beschadicht oft ghequetst te sijn / weder ghekeert / naer dat sy eenen tijdt lanck met den vyandt gheschermutseert hadden.

⁵ Vullen; door explosies de loopgraven dicht te slaan.

Den selfden dito isser eenen borgher staende inde Bospoort / dwers door beyde syn kaecken geschoten.

Den selfden dito synder ontrent tusschen de 30 ende 40 Overloopers over gecomen / lo Engelschen / Italianen / ende Spaengiaerden als ooc een vrouwe.

Den 12 dito heeft ons volck verscheyde gevangenen inghebracht onder de welcke waren 2 vrouwen.

Den selfden dito heeft ons volck buyten het Noort-quartier wederom een van des vyants blinden afgebrant.

Den selfden dito heeft ons volck wederom een groote schermutsing gehat tegen den vyant buyten het Noorde quartier in welcke schermutsingh de onse eyndelicken den vyant wt hare Treencheen hebben geslagen / ende hebben een deel van haer wercken ende treencheen gheruyneert ende afgebroocken / ende wy hebben 4 ofte 5 man verlooren ende 11 oft 12 gequetsten gehadt / ende vanden vyant isser gebleven soo dooden als ghequetsten wel over de hondert mannen / want sy dryven haer soldaten so aen dat de onse conscientie daer van maken datse haer so doot smijten / maer het is beter dat wy het haer doen / dan dat sy het ons doen souden.

Den 14 dito isser een Meysken het een been af gheschoten buyten de Bos-poort daer het int velt haer koeyen was wachtende.

Den selfden dito isser een bootsghesel in veel stucken geschoten / ende terstont daer aen quam noch eenen cogel die heeft noch 2 bootsgesellen elck het eene been wech genomen ende de derde by na de geheele hant.

Des nachts daer aen isser een partije van ons volc wtgevallen / op den vyant ende hebben hem by na sijn geheele treenche geslecht buyten de bos-poort achter het halfmaentjen / daer hy wel 4 oft 5 daghen lanck over gewrocht hadde. Het ghene dat ons volck gheslecht heeft is

wel over de 40 roeden lanck / denckt oft niet eenen grooten afbreuck en is voor den vyant.

Dit is al het ghene datter tot noch toe gepasseert is geweest binnen Berghen op Zoom dat nooteerens waerdich is / maer in des vyants Legher passeert veel dat men niet vernemen en kan / want daer blijft alle daech soo veel volck datmen hemselves soude verwonderen ende voor onghelooflijck houden datmen het ghetal der dooden hier sette / maer is nochtans waerachtich / want die lieden die in des vyants Legher gheweest hebben getuygendat sy het volck doen tegen die vande Stadt aenloopen / als oft al te mael misdadighen waren die den hals verbeurt hebben hoe wel sy nochtans de doot voor haer oogen sien soo werden sy vande Ruyterije so aen ghedreven dat sy niet en konden wijcken / het welicke sonde is / ende God sal wraecke doen over den genen die des menschen bloet soo doet vergieten / want gelijk eenen dief ende ontrouwe herder die de schapen moetwillens inde Zee jaeght soo jaghen sy het volck moetwillens in haer doot soo dat het een steenen hert moet erbarmen diet aensiet.

Voor soo vele belangt hier inde stad / blijft ooc wel volck jae meer als hier aengeteekent sijn / die alle daech soo hier als daer gheschoten worden / maer het en is niet te gelijcken bp het ontelbaer ghetal die daer aen des vyants sijde blijven. Wy hebben hier te Berghen op Zoom noch goede couragie soo wel de borghers als de soldaten / sijn wel ghemoet / hebben liever te vechten als te eten / want de soldaten verlanghen seer naer de spaensche Cosacken / silvere Paternosters ende Agnus Deus / die de Spaengiaerts ghemeenelick by haer hebben. Daer staen teghenwoordich te Berghen op de vesten ontrent hondert ende veerthien stucken gheschut / onder de welcke sijn eenighe

dobbele Cartouwen daer mede sy lustich schieten onder den vyant /
ende en hebben gheen victalie noch ammonitie ghebreck / want daer
alle daech van alles ghenoech in comt / so wt Hollandt als uyt Zeelandt
/ men meent datter dese toecomende weke yet sonderlings sal
gheattenteert worden, doch wat het wesen sal / salmen den Leser de
naeste reyse mede deelen.

Mansvelt hout hem te Breda oft daer ontrent inet den Hertoch van
Bruynswijck / ende haer volck wordt van nieus aenghenomen in dienst
vande Heeren Staten / voor den tijde van drie Maenden / ende
worden van nieus versien van gheweer / want daer vele zijn die haer
gheweer achter ghelaten hebben / sommighe hebbent moeten wech
werpen / om dies wille dat sy daer mede niet en konden marcheeren.
Alle die in dienst blijven worden betaelt voor den tijt die sy op de reyse
gheweest sijn in het herwaerts comen / soodat sy wel ghelt hebben /
ende versien haer seer van cleederen / zijn by nae ghereet / ende
sullen ten eersten ghemonstert worden / men meent datter cortelings
yet sal gheschieden.

Alle Schouten ende Secretarisen in ende ontrent de Langh-straet sijn
ghewaerschout dat sy hare schriften ende brieven die sy hebben inde
Steden souden brenghen.

Eynde

Het vierde deel

Der Ghedenckweerdigher geschiedenissen die geschiet sijn binnen Bergen-op- Zoom / tsedert den 15 September des Jaers 1622 tot den 23 des selver Maent toe.

Op den 15 September wesende donderdach / so heeft ons volck buyten de Steenberchsche poort een van des vyants blinden aen brant brant ghesteken.

Den selfden dito so heeft ons volck buyten de Bos-poort een van des vyants baterijen aen brant ghesteken / dien hy met grooter moeyten eerst gemaect hadde : Dan en was noch niet volcomentlick ophemaeckt / doen ons volck die aen brandt ghesteken heeft.

Den 16 dito synder eenige van onse soldaten op hasart gegaen / ende hebben vanden vyandt eenige paerden ende oock drie esels ghecregen.

Den selfden nacht daer aen heeft den vyant een mijne laten springhen buyten de Steenberchsche poort / daer sijnder 4 van ons volck doot ghebleven ende 6 ofte 7 ghequetst / maer daer isser noch meer van des vyants eyghen volck ghebleven / want de mijne en was niet ter deghe gestopt soose behoorde so dat sy ter sijden is uitgesprongen ende heeft meer schade ghedaen aen haer eyghen volck als aende onse.

Den 17 dito sijnder wederom 60 Ruyters binnen Berghen ghekomen van Breda ende waren vande selfde 4 Compagnien die binnen Bergen gelegen hadden / hadden van elck 15 wtghelaten.

Den selfden dito heeft ons volck gemeent een mijne te laten springen / buyten het hoornwerck vande bospoort / dan het is gefailleert door dien dat den vyant ons mijne heeft ghevonden ende de selve berooft /

ende het cruyt al te mael daer uit ghenomen / soo datmen daer gheen profijt mede ghedaen en heeft.

Des nachts daer aen hebben een deel van onse Ruyters / die dien dach eerst in berghen ghecomeen waren / met oock een deel voet-volck naer berchvliet geweest verhoopende den vyant wt sijne trencheen te krijgen / maer is gefailleert / doordiẽ den vyant niet uit sijnen nest en quam / dan den corporael Hans muskettier heeft eenen spangiaert synen kop ontween gehouden.

Den selfden nacht inden morgenstont ontrent tẽ 4 uren heeft ons volck een mijne laten springen / buyten het groote hoornwerck vande bos-poort ende daer syn wel hondert van des vyants volck door ghebleven / ende ons volck daer op wtgevallen sijnde inde trencheen vanden vyant / hebben sy het al doot gheslagen dat sy daer in noch levent ghevonden hebben / ende hebben ooc een stuck vande trencheen gheslechtet / ende een spangiaert gevangen genomen / om te sien oftmen eenighe secreten van hem conde vernemen.

Den 18 dito isser opt nieu hoorn-werck een Konstapel ten midden door geschoten.

Des nachts daer aen heeft ons volck den vyant wederom uit hare trencheen geslagen / ende hebbender oock eenige vanden vyant doot gheslaghen.

Den 19 dito des morghens is Capiteyn Schodts doot gheschoten.

Den selfden dito isser een borger vande Stadt / wesende een timmerman buyten de Steenberchsche poorte doot geschoten.

Den selfden dito heeft den vyant een mijne laten springen die ghelegen was op het uysterste van onse trencheen oft een halve maen nae by de waterkant / soo dat den vyant daer eenich voordeel mede gedaen heeft / want hy leyt nu cort achter de halve maen / ende

soecke die selve door te snijden / maer wy verhoopen hem dat selve wel te beletten.

Den selfden dito heeft ons volck om het selfde quartier oock een mijne laten springhen / dan heeft weynich profijjt ghedaen / maer meerder schade / want daer noch een van ons mijnen ontrent lach / ende die selve is mede door het springhen van de andere geborsten soo dat daer 2 mijnen schadeloos sijn / sonder profijjt ghedaen te hebben.

Den 20 dito heeft den vyant den geheelen dach geduerende / geschoten met Canon door de kerck / ende ooc door den toren vande kerck: heeft oock eenen soldaet die op sijn camer was geschoten / daer de cleermaker stont om hem de mate te nemen / om een wambas te maken ende de kogel is door sijn niet lijf gegaen maer daer in blyven steken / het was een koghel van vijf pondt yzers.

Den 21 dito heeft ons volck aen het Noort-quartier wt gevallen / ende die vande Crabben-schans hebben het rijs-werck vanden vyant te niet gemaect / dat daer van haer niet sonder groot perijckel en was ghemaect / ende ons volck dreef haer met granaten uit de trencheen / daer bleeffen een goede partije vanden vyant doot ende veel gequetsten / ende van ons volck bleef ter 2 doot met 6 ghequetsten / waer onder een Sergeant was dit waren de Francoisen dit ghedaen hebben.

Den selfden dito hebben ons volck te weten de Francoisen 3 mijnen vanden vyant ghevonden / de eene quam onder het Hoorn-werc recht onder de baterije in het Noort quartier ende hebbense alle drie te niet gemaect :

Dit is al het ghene datter tot nu toe binnen Bergen op den Zoom gheschiet is / watter nu voorts gheschieden sal / sal den tijt leeren.

Op den 17 dito sijnde saterdach / sijn te Dordrecht eenige Spaengiaerden eñ Italianen gecomen die vanden vyant overgelopen

waren / onder de welke sijn gheweest oude Mannen die den Coningh van Spaengien 40 Jaer ghedient hadden / ende sochten hier te Dordrecht dienst: So wierden sy van sommige ondervraecht welck de oorsake was van haer wech loopen / want sy altijd wel betaelt worden / hebben vrymoedigh geantwoort dat de betalingh niet en ginck soose behoorde / maar dat dan geensins de oorsaec was datse wech gelooopen waren / maer om dat sy sagen dat het volcks so moetwillens in haer doot ghejaecht en ghedreven wort. Want in plaetse dat het van outs gewoonlijck is geweest / ende noch behoort te syn dat de Cavallerie de Infanterie secondeert eñ beschermt voor den vyant / wanneer sy het te quaet hebben ende wijcken moeten / soo quam haer Ruyterije ende dreefse aen / ende wanneer sy wouden wijcken oft terugh treden / als syt te quaet hadden om haer leven te salveren soo werden sy van de ruyterije in plaetse van bevrijt te wesen / doot gesmeten / eñ vreesende dat het haer beurt oock soude worden / ende om dat sy haer leven te lief hadden so syn sy over gecomẽ om de doot te ontvluchten / seyden ooc datter eenige soldaten gheweest waren die het aen Spinola geclaecht hadden dat het niet behoerlijcken was datmen des Conincx soldaten soo deede vermoorden sonder dat het noodich was / seyden ooc dat sy haer leven niet en vreesden / maer wouden haer wel int alder perijckelste setten als het gheraden docht oft als men eenich profijt voor oogen sach. Wierden van Spinola gheantwoort dat hy ende sy alle des Conings dienaers waren ende dat sy alle voor den Coningh sterven moesten / oft sy dan een jaer of twee oft thien of 12 eerder oft later storven / konden doch den doot niet ontgaen. Die antwoort vã Spinola maect het volck soo ghetroubleert dat al die geen die eenige wtcomst sien wech loopen.

Den 18 September quam hier te Dordrecht een schip met 6 schoone Paerden van sijn Princelijcke Excellentie met eenighe van sijn volck / de

welcke tydinghe brochten dat den Prins van Oraengien des daechs daer aen hier soude wesen / maer en hebben hem noch niet vernomen / men meent dat hy noch te Schencke schans is. Men verstaet hier oock hoe dat den Gouverneur van Sluys met den Gouverneur van Ysendijck eenen tocht in Vlanderen hebben ghedaen met ontrent 2 duysent mannen / ende hebben veel Dorpen Abdyen ende Kloosters ghebrantschat ende oock sommige geplondert / hebben veel ghelt ende buyt ingebracht met 120 keurlinghen ghevangen.

Op den 22 september sijnder noch 12 Ruyters uit Breda ghetrocken na Bergen op Zoom.

Op den selfden dito soo synder een deel van Mansvelts volc die wt geweest hadden om den vyant afbreuck te doen / wederom gecomen ende hebben met haer ghebrocht 96 peerden ende ettelijcke ghevanghen Spaengiaerts die sy van don de Cordua veroverd hadden met noch meer ander buyt tot haerder avantage.

Eynde

Het vijfde deel

Der gheschiedenissen die geschiet zijn binnen Bergen op Zoom / geduerende de belegeringhe tsedert den 23 September des Jaers 1622 tot den 29 der selver maent toe.

Op den 23 September soo heeft ons volck een Schermutsinghe ghemaect buyten het Hoornwerck vande Bosch-poort ende hebben den vyant also wtgelockt tot op eenighe van ons mijnen die daer ontrent waren / ende alsoo wy ons voordeel saghen hebben wy die mijnen t'seffens doen springen / waer van den vyandt veel volck heeft ghelaten / ende ons volck is voorts in des vyants trencheen ghevallen ende hebben een groot deel vande selve trencheen gheslechtet ende hebben den vyant daer seer cloeckelijcken wt gheslagen.

Den selfden ditto isser een overlooper vande vyant in de stadt gecomen / die verklaert heeft / datter eene kogel is gecomen in een hutte daer 8 Ruyters hebben sitten drincken / ende de seven daer van syn elck haer slincker been afgeschoten / ende de achtste sijn rechterbeen met de selve kogel / soo dat sy alle Acht elck een been hebben verlooren / noch verclaerde den selven overlooper datter in hunne trencheen geschoten sijn 16 mannen met eenen schoodt.

Den selfden dito soo heeft ons volck seer sterck met Canon geschoten op den vyant / ende den vyant wederom op de Stadt / den geheelen dach door gheduerende / ende onder tusschen soo is ons volck seer behendichlick in des vyants trenchen ghevallen ende hebben den vyant seer cloeckelick daer wt gheslaghen.

Den selfden dito sijnder binnen berghen verscheyde brieven van Antwerpen gecomen / die welcke mentie maecten als datter int springen van des vyants mijn / die den 19 deses buiten de Steenberchsche poort gespronghen is / die achter ende voorwaerts

wtspronck / wel duysent van des vyants volck int springen syn gebleven / ghelijck het schrijvens van Antwerpen selfs mede brengt. Den 23 des nachts heeft ons volck buyten de Steenberchsche poort noch een mijn doen springe / want het hooch tijt was / door dien den vyant sijn mijn daerontrent vonde soo is de onse met de sijne ghelijcketijt gesprongen / met groot voordeel van de onse.

Den 24 dito des morghens heeft ons volck een alarm ghemaect op den vyant / ende wy hebben hem alsoo soecken wt te locken op een mijne die ghelegen was onder de halve maen / daer den vyant 2 verscheyde reysen hart op ghestormt heeft / maer den vyandt ende wy alle beyden hebben de halve maen tot noch toe moeten verlaten / ende nu ons profijt ghesien hebbende / soo hebben wy de mijne angesteken ende hebben den vyant groote schade daer mede gedaen want des vyants meeste werck is mede inde tocht ghespronhen met veel van haer volck.

Den selfden dito heeft ons volck noch een mijne doen springhen buyten de Steenberchsche-poort / inde welcke veel van des vyants volck is gebleven ende ooc eenige officieren want daer 2 Compagnijen de wacht hadden die al te mael inde locht syn ghesprongen / met noch meer daer toe die noch in batalie stonden.

Den selfden dito is den Luytenant van het Walsche Regiment doot geschoten met noch een frans Edelman die hier op sijn plaisier was comen kijcken / met noch een soldaet van de compagnie van Famars / gheenaempt Marchus Florissen is inde trencheen door het hoofd gheschoten.

Den 25, dito isser een Engels vaendrager doot geschoten.

Den selfden dito heeft den vyant een mijne laten springhen buyten de Steenberchsche poort maer en heeft Godt sy lof niemant van ons beschadicht.

Den 26 dito heeft den vyant een mijne doen springhen / maer en heeft wederom aen ons gheen schade ghedaen / dan daer is alleenlijck een man gebleven die op santinelle stont / ende daer is oock een groot stuck van haer werck wech ghespronghen.

Den 27 dito heeft ons volck een van des vyants mijnen gewaer geworden / ende bevonden hebbende dat onse mijne daer ontrent was / soo hebben wy onse mijne aenghesteken / ende is also met des vyants mine inde locht ghespronghen / inde welcke vanden vyant ghebleven sijn drie Mineurs / ende oft er meer ghebleven sijn en kanmen niet weten. Hier is oock sekere tijdinghe datter in springhen vande mijne een seker Spaensch Coronel is ghebleven ghenamt Don Ferdinando de Castilio / de welcke het commandement hadde over de Spaengiaerden / die haer quartier hebben aende noortsijde vande Stadt / want Den Trommelslager hier haest gheweest om het lichaam te rantsoeneren.

Den 28 dito heeft ons volck een mijne doen springhen buyten de Steenberghe poorte / inde welcke ettelijcke van des vyants volck ghebleven sijn / ende ons volck daer op wtghevaren sijnde / hebben den vyant wesen besoecken in haere trenchen / hebben hem daer uyt gedreven / ende hebben wel twee uren lanck seer cloeckelijcken ende mannelicken ghevochten / ende sijn eyndelicken met goede victorie wederom in haer quartier ghetrocken / mede brenghende seer veel buyt / so Spaensche Cosacken / Piecken / Musketten / Harnassen / Kleeren ende oock veel gevangenen / onder de welcke syn twee Capiteynen die alle beyde seer gequetst syn geweest / soo dat ons volck den vyant altemets eens doet varen van Duyn-kercken ten harinck / want wy hem hier soo lustich vande berchsche saucijsen geven te eten / dat sy eyndelijck at te mael daer aen sullen schijnen te borsten.

Dit is al het ghene datter tot noch toe ghepasseert is tot der 29 september.

Op den 23 September is syne Princelijcke Excellentie opghetoghen van Schenckeschans ende is af gecomen met syn volck soo dat hy den 25 dito voor Dordrecht is gearriveert des morgens ten negen uren.

Den 28 september ontrent de middach is syn princelijcke Excellentie van Dordrecht vertrocken na Geertruyden-berch.

Op den 29 september des morgens ten 10 uren is syn Princelijcke Excellentie vertrocken van Gheertruyden-berch nae Breda met 72 stucken geschut onder de welcke sijn geweest eenige heele ende halve Cartouwen / met noch 32 wagens geladen met schoppen ende spaeyen.

Op den 30 september des morgens ten vier uren is syn Princelijcke Excellentie vertrocken van Breda de heye over / ende was in drie troupen ghedeelt waer het op gelden sal / salmen haest vernemen. Men verstaet dat de stadt Heydelberch met stormender hant inghenomen is ende hebben het al vermoort datter inde wapenen gheweest is / maer het Casteel is met appointement over ghegaen.

Het Laetste

Der gheschiedenissen die geschiet zijn binnen Bergen op Zoom / geduerende de belegeringhe / tsedert den 28 September des Jaers 1622 tot den 3 october toe / dat den vyant met schanden daer van gheweken is.

Ende hoe de selve Stadt door Godes Almoghende hant is verlost gheworden vande bloedighe Belegheringhe.

Waer in verhaeldt zijn alle de Wtvallen ende Schermutsinghen de welcke inden voornoemden stadt gheschiedt / ende in wat manieren datse begonnen ende voleynt sijn / ende hoe veel volck datter in elcken uytval gebleven is so wel van des vyants als vande onse.

Met al tgene datter geschiet is.

Op den 29 september des nachts heeft ons volc beginnen te wercken aē een gracht van het groot hoornwerck loopende so voorts om hooge naer de trencheen vanden vyant die gelegen was tegen het geberchte om hooghe daer den vyant oock een halve maen hadde ligghen / ende ons vole gecomen synde tot tegen haer trencheen / so hebben wy al door ghewrocht inde trencheen vanden vyant / ende syn daer metr ghewelt in ghefallen / ende hebben den vyant daer wegheslagen / den vyant heeft ooc voorts syn halvemaen ende syn trencheen gantsch verlaten / ende ons volck hebben de selve in behouden / het welcke alles niet geschiet en is sonder groot verlies van des vyants volck / ende daer syn ooc 3 vande onse gebleven / met 3 ofte 4 ghequetsten / maer het ghetal vande ghene die vanden vyant

gebleven syn / en weetmen niet / maer is sonder twijffel een groote menichte.

Denselfden dito naer den middach heeft ons volck wederom een mijne doen springen de welcke aen de vyant weynich schade gedaen heeft / maer ons volck terstont wt gevallen synde in de trencheen vanden vyant hebben t'samen seer sterck gevochten / ende de francoysen die doen ter tyt de wacht hadden hebben haer seer mannelijcken ghequeten ende naer dat sy wel anderhalf uer ghevochten hadden / syn sy met goeden buyt wederom in haer quartier getrocken / daer heeft den vyant wederom seer veel volcks ghelaten / onder andere een groot meester vande Spaengiaerden ghenaeamt Don Sebastiano / met noch een Spaens Capiteyn ende veel andere maer het ghetal daer van kanmen niet weten.

Vande onse synder 7 oft 8 doot ghebleven / onder de welcke was een frans Vaendrager / met 8 oft 9 ghequetsten / maer sy hebben wederom goeden buyt vanden vyant gecregen / soo spaensche casacken als alderley geweer.

Den 30 dito heeft ons volck wederom een mijne doen springhen buytende Bos-poort / maer hebben weynich profijts ghedaen want also ons mijne onder des vyants mijne was soo syn sy beyde ghelijck ghespronghen / dan daer is een groote schermutsinghe deur gheschiet / ende hebben seer op den andren gheschoten soo met Canons als met musketten / soo dat daer vanden vyant een groot deel volck is ghebleven / maer Godt lof vande onse niet een.

Den selfden dito isser een Schots vaendrager doot ghebleven.

Op den eersten October wesende saterdach heeft den vyant een mijne doen springen buyten aen ons halve mane / daer voor desen twee reysen op ghestormt is / maer en hebben God sy lof niemant van de

onse beschadicht / dan daer is een groot ende swaer ghevecht door
ontstaen / door dien dat den vyandt op de voorseyde halve maen seer
sterck quam aenvallen / ende dat met sulcken ghewelt / dat in dien
ons God niet ghesterckt en hadde het en soude niet mogelijk
gheweest fijn t'ghewelt vanden vyant te wederstaen / maer na dat het
ghevecht wel drij uren lanck gheduert hadde soo hebben wy / (maer
wel merckelijcken door de hulpe Gods) den vyant wederom daer seer
cloeckelijck ende Ridderlijcken afgheslaghen / soo dat den vyant met
schande heeft moeten wijcken achterlatende ontallic veel volc / by
gissinghen meer als 4 honderd soo dooden als ghequetsten / soo dat
hy wederom de berchsche saucijsen lustich geproeft heeft ende van
ons synder gheweest soo dooden als ghequetsten tusschen 40 ende 50
Men verstaet dat Spinola op den selfden dito vertrocken is wt het
legher met 2 duysent man te voet.

Des nachts daer aen volghende syn ons volck aen het Enghels quartier
in des vyants trencheen ghevallen / ende hebben wel 3 hondert man
doot gheslaghen / ende syn soo wederom in haer quartier ghetrocken.
Den 2, dito synde sondach hebben wy ghesien op de middach / als dat
den vyant begonnen is te marcheeren met ontallic veel waghene
ende Ruyteren die van het Noortquartier vertrocken / ende oock
ontallic veel voetvolck.

Corts daer aen soo hebben wy gesien als dat den vyant syn quartier
aende noort-syde gantsch aen brant heeft ghesteken / waer door der
veel blyde syn gheweest / hopende dat den vyant vertrock / doch
sommige niet / denckende dat het eenigen brant was / die door
ongeluck oft andersins geschiet was, maer des avonts hebben wy
gesien dat des vyants ander quartier aende Suyt-syde en voorts syn
geheele leger in brant stont / dat heeft gheduert van des sondaechs
smiddaechs tot des maendaechs middaechs ende ons volc heeft wesen

besien in het leger vanden vyant ende bevonden dat den vyant was gantschelijcken opgebroken / behalven een deel Ruyterije die sy daer noch van veeren gesien hebben / die den vyant daer gelaten hadde tot een derriere-garde / op dat ons volck haer niet volgen en soude / soo dat wy door de hulpe van God almachtich nu van dese bloedige belegeringe syn ontset geworden / daer door wy groote oorsake hebben om den Almachtigen God te loven ende te dancken / vande genadige verlossinge die hy ons verleent heeft.

De soldaten die gaen vast wt om buyt / want hier soo veel ontallijc goet ingebracht wort / dat het niet mogelijk is te schrijven / veel van alderhande geweer.

Mansfelt is met meest al de Ruyterije naer Antwerpen toe / om den vyant den wech af te snijden.

Men seyt oock dat den vyant een karre met silverwerck wt Steenberghen naer Antwerpen meenden te brenghen / ende alsoo zij den wech niet wel en wisten / soo hebben sy aen ons volck naer den wech ghevraecht / doch niet wetende dat het van ons volck was / soo syn sy fraeykens met de karre in des Princen legher ghecomen ende sy syn van des Princen volck willecom gheheeten / men seyt datter noch inde 50 Capiteynen ende andere groote meesters ghevanghen zijn. Dit is Godt sy lof een goed beginsel / laet ons Godt bidden dat hy het soo continueren / ende den grooten hoochmoet ende opgheblasentheyte van onse vyanden te schanden maken wil / ende hare banden afsnijden.

Tusschen den tweden en den derden October heeft dē Marquis Spinola de Stadt Bergen verlaten, treckende in der nacht langs desen wegh naer Antwerpen, stekende het gehele Leger inden Brandt

Author: Visscher, Claes Jansz., 1586 or 1587-1652 [Stanford University](#)

(Volg de link om het beeld te vergroten. Opmerkelijk is dat op de afbeelding het leger juist vanuit Antwerpen in de stellingen trekt. Zie de uitsnede hier onder)

Noot

Deze publicatie verscheen oorspronkelijk in zes delen, waarschijnlijk om de actualiteit zoveel mogelijk te behouden.

In het West Brabant Archief is overigens een bundel met alle zes delen tesamen aanwezig. Ook de Universiteitsbibliotheek Gent beschikt hier over.

De originele publicaties zijn via hier onder aangegeven snelkoppelingen op te roepen.

[Kaart Claes Janszn Visscher in Stanford libraries over aftocht Spinola](#)

[Deel 1](#)

[Deel 2](#)

[Deel 3](#)

[Deel 4](#)

[Deel 5](#)

[Deel 6, Laatste deel](#)

[Universiteitsbibliotheek Gent hele serie](#)

Toneelspel

Van deze gebeurtenissen is ook een toneelspel verschenen en uitgevoerd:

Merkwaardig is wel dat in deze tekst de belegering door Spinola wordt gedteerd op 1623.

[D'ontsettinghe van Berghen op Zoom 1623](#)

Hiervan is ook een [gedigitaliseerde versie](#) beschikbaar.

Gedenkenpenning

Van deze belegeringen zijn meerdere gedenkenpenningen geslagen. Hier onder zijn drie verschillende afgebeeld.

Historiepenning of triomfpenning
door Willem van Bylaer

Zilveren penning. Voorzijde:
plattegrond van stad tijdens
belegering onder wimpel met
opschrift. Keerzijde: trophee,
opgebouwd uit wapentuig, vaandels
en een gepluimde helm op een trom
binnen omschrift. [Rijksmuseum](https://www.rijksmuseum.nl)

Historiepenning door Pieter van den Abeele

Zilveren penning. Voorzijde: borststuk man binnen omschrift. Keerzijde: man
te paard met commandostaf; op achtergrond gezicht op stad bergen op
Zoom binnen omschrift. [Rijksmuseum](https://www.rijksmuseum.nl)

Historiepenning door Willem van Bylaer

Zilveren penning. Voorzijde: borststuk man binnen omschrift. Keerzijde: gekroond
wapenschild binnen omschrift [Rijksmuseum](https://www.rijksmuseum.nl)